

construint mirades

Persepolis

Marjane Satrapi i Vincent Paronnaud

Material didàctic de la pel·lícula

A partir de 1r d'ESO i batxillerat

Formació en llenguatges audiovisuals

í n d e x

- 3 Fitxa tècnica
- 3 Sinopsi
- 3 Objectius
- 4 Assaig. Un exercici d'història
- 6 Dibuixos animats per a una història universal
- 7 Proposta d'activitats
- 8 Filmografia relacionada
- 9 Glossari

s i n o p s i

La Marjane és una nena de 8 anys que creix sota la repressió de la nova República Islàmica de l'Iran. Amb l'arribada del nou règim el 1978, el país pateix nombrosos canvis, com la imposició del vel a les dones. Arran de la guerra amb l'Iraq, Marjane és enviada a Àustria pels seus pares, on viurà una adolescència difícil, amb llibertat, però també amb el pes de l'exili i la soledat. Més tard tornarà a l'Iran i seguirà lluitant contra el sistema imperant. Adaptació d'un còmic inspirat en la vida de la dibuixant i directora, el film és un cant a la llibertat d'expressió i qüestiona els prejudicis, defensant el dret a la diferència.

f i t x a t è c n i c a

Persepolis

Títol original: *Persepolis*

Guió i direcció: Marjane Satrapi i Vincent Paronnaud. Basada en les novel·les gràfiques de Marjane Satrapi

Música: Olivier Bernet

Direcció artística: Marc Jousset

Muntatge: Stéphane Roche

Producció: França, EUA, 2007

Durada: 95 minuts

o b j e c t i u s

- Aproximar-se a la història recent de l'Iran a través del relat autobiogràfic de Marjane Satrapi, dona i iraniana a l'exili.
- Valorar les possibilitats narratives de l'animació a l'hora d'expressar l'univers personal d'un autor o autora.
- Reflexionar sobre la imatge que es construeix de determinats països a través dels mitjans de comunicació.

a s s a i g

Un exercici d'història

Persepolis és l'adaptació al cinema del còmic del mateix nom. Marjane Satrapi, l'autora, també ha dirigit la pel·lícula, juntament amb Vincent Paronnaud. A *Persepolis*, la creadora iraniana ens explica la seva història personal i la de la seva família, alhora que descriu els principals fets que han marcat les últimes dècades de la història de l'Iran.

La pel·lícula comença amb els últims dies del regnat del xa de l'Iran, que és apartat del poder per la multitudinària revolta popular que té lloc al país. Tot i així, la situació dels iranians i iranianes no millora. Amb la proclamació de la República Islàmica i l'accés al poder dels sectors més conservadors del país, de sobte les llibertats queden suprimides, s'imposa el vel a totes les dones i els opositors al règim són perseguits i executats. Davant d'aquesta situació, Marjane inicia una lluita per desenvolupar-se, expressar-se i viure en llibertat, tal com ha estat educada. Ho prova a l'Iran, on té família i arrels, i també a Europa, on suposadament pot viure en llibertat, però on se sent marginada pel seu origen i amb la solitud i l'enyorança pròpies de l'exili.

Un dels aspectes que destaquen de *Persepolis* és el retrat que ens aporta de

l'Iran. A través de la història personal de Marjane podem conèixer tot un seguit d'esdeveniments que conformen la història recent de l'Iran i que ens permeten entendre millor la realitat del país. En aquest sentit, resulta interessant des d'on se'ns explica aquest relat, és a dir, el punt de vista de la narradora. Marjane Satrapi ens parla de les seves vivències i, per tant, el relat es fa des de la seva quotidianitat. A més, com a dona, ens aporta una perspectiva femenina, i, com a iraniana a l'exili, pot analitzar la situació "des de fora".

Pel que fa a la quotidianitat, és interessant aquesta perspectiva que ens permet veure com els grans esdeveniments històrics tenen un efecte en el dia a dia de les persones que els viuen. Per tant, a partir de vivències autobiogràfiques podem conèixer també la Història. D'altra banda, tenint en compte que tant l'autora com la protagonista són dones, hi podem trobar una mirada femenina a l'hora de relatar aquells esdeveniments que tenen conseqüències, en especial, en la vida de les dones. Aquest punt de vista no el trobem gaire sovint en el relat de la Història oficial, on gairebé sempre es parteix d'una mirada que, tot i pretendre ser objectiva, correspon a un punt de vista masculí i occidental. Per últim, la perspectiva que dóna a Marjane el fet de viure fora de l'Iran li permet crear un relat que superi els prejudicis i la imatge estereotipada que sovint es té des d'Occident. Estem acostumats i acostumades a sentir parlar de l'Iran en termes d'amenaça nuclear o de terrorisme, en una visió fortament reduccionista d'aquest país. Aquí es tracta de veure i entendre la realitat d'un país en tota la seva complexitat, amb allò que té d'especial, però també amb allò que és comú a molts altres països, que és universal.

A través de *Persepolis* seguim la història d'una nena que es converteix en adolescent i després en dona, lluitant entre la repressió que es viu a l'Iran i la llibertat "condicionada" de la societat occidental. I ho fem a través d'un relat que, tot i reflexionar sobre temes tan complexos com la pèrdua de la innocència, l'exili, el qüestionament de la identitat o la discriminació per motius d'origen o religió, ho fa amb humor i ironia. La narració fuig del dramatisme i dels estereotips, per mostrar-nos els matisos que conformen qualsevol experiència humana. Així, el film es configura com un viatge de la protagonista, Marjane, a la recerca de la llibertat, estructurat en tres parts: en primer lloc, la infantesa a l'Iran; després, l'adolescència a l'exili, a Viena, i, finalment, la tornada a l'Iran i la seva readaptació.

En la primera part de la pel·lícula, comencem a conèixer el personatge. Marjane és una nena intel·ligent i desperta, de família benestant, amb una opinió sobre el món, sobre allò que l'envolta. Ha estat educada per la seva família en valors com la llibertat, el respecte i la integritat. No és estrany, doncs, que, amb la proclamació de la República Islàmica i la retallada de llibertats a l'Iran, la vida de la Marji i la seva família es vegi fortament afectada. El nou règim, basat en una lectura fonamentalista de la religió, prohibeix als iranians i a les iranianes qualsevol opinió contrària al govern. Cap referència cultural occidental (música, marques de roba...) és permesa; tampoc el consum de begudes alcohòliques. A més, imposa el vel a les dones, entre d'altres coses. Així doncs, Marjane es troba que, de sobte, la seva manera de pensar i de viure, així com la de la seva família, entra en total contradicció amb allò que és permès socialment. A l'escola, que era mixta, passa a haver-hi només nenes. Per poder escoltar la música que li agrada ha d'anar al mercat negre, amb els riscos que això comporta. Tampoc no pot vestir

com vol: una caçadora texana o calçat esportiu no són acceptables, així que corre el risc de ser amonestada pels guardians de la revolució. La ruptura entre el que Marjane viu a casa i el que passa al carrer és cada cop més evident, sobretot perquè no renuncia a expressar les seves opinions. A això se li suma l'esclat de la guerra amb l'Iraq, amb el bombardeig del territori iranià inclòs. Enmig d'aquesta situació els seus pares decideixen enviar-la a estudiar a Àustria. En aquesta primera etapa, a través de les converses dels adults, Marjane, i per tant nosaltres com a espectadors i espectadores, coneixem la situació que es viu a l'Iran i en general, al món. A través del que parlen entre ells o el que expliquen a la Marji, aquesta va configurant la seva opinió sobre les coses.

A la segona part de la pel·lícula, podem veure com ha d'adaptar-se a un context nou, lluny de la seva família i de les seves arrels. L'etapa austríaca representa, per una banda, la possibilitat de gaudir de les llibertats perdudes a l'Iran. No hi ha guerra i els supermercats són plens, però, a més, pot vestir com vol, escoltar la música que li agrada, anar a festes... Tot i això, es presenten nous obstacles en el camí de la Marji cap a la llibertat. En primer lloc, la solitud i l'enyorança pròpies de l'exili. Ella, que sempre ha estat molt lligada a la seva família, ara es troba que no té ningú. A això se li suma el sentiment de culpa pel fet de poder dur una vida "normal" mentre les persones que estima

viuen moments durs. En segon lloc, s'hi suma el rebuig social a causa del seu origen. Pel fet de ser iraniana se la considera una salvatge, algú sense educació i, per tant, inferior. Se l'acusa, precisament, d'allò de què està fugint i contra el que la seva família ha lluitat sempre. Fins i tot arriba un moment en què intenta amagar el seu origen per fer-ho més fàcil. Aquest sentiment queda plasmat en les seves paraules: «No et pensis que és fàcil ser iraniana aquí. Quan els dic d'on sóc em miren com si fos una salvatge. Per a ells nosaltres som uns bojos fanàtics que ens passem la vida cridant i barallant-nos». Finalment, un desengany amorós desencadena la seva tornada a l'Iran.

A la tercera part, assistim a una nova etapa en el viatge personal de la Marjane. En primer lloc, li cal readaptar-se a una societat que és la seva, però de la qual ha estat allunyada molt de temps; on té els éssers estimats i els seus orígens, però on continua existint un règim opressor. Per poder viure segons el que es permet a l'Iran, però sense haver de renunciar del tot a ella mateixa, desenvolupa estratègies de supervivència. Comença a estudiar belles arts a la universitat, escolta música prohibida al cotxe amb les amigues, assisteix a festes clandestines... Fins i tot, en algun moment es permet expressar la seva opinió en veu alta, com quan a la universitat, davant de les demandes d'un grup d'estudiants perquè les noies portin un vel més llarg, fa un parlament defensant la llibertat de moviments de les noies i el greuge comparatiu amb els companys nois, que vesteixen a l'occidental. Tot i així, a l'hora de la veritat, la manca de llibertats segueix marcant la seva vida. Per poder estar amb el seu xicot sense haver-se d'amagar decideix casar-se, decisió precipitada que ni la seva àvia entén. La situació de Marjane a l'Iran arriba, però, a un nou punt d'insostenibilitat. Tal com li diu la

seva mare: «Ets una dona lliure. L'Iran d'avui no és per a tu». Tot i que a l'Iran hi té la seva família, les seves arrels, necessita un lloc on desenvolupar-se i viure segons la seva manera d'entendre el món, precisament la manera que va aprendre al seu país, amb l'exemple dels seus pares, la seva àvia i el seu estimat oncle Anoush. Així doncs, al final Marjane es troba que ha de triar entre la seva llibertat i la seva família i arrels, per això diu «la llibertat sempre té un preu». Tot i així, no renuncia al seu origen, ja que explicant la seva història manté la memòria de la seva família i del seu país.

Dibuixos animats per a una història universal

A l'hora de fer l'adaptació del còmic *Persepolis*, Marjane Satrapi i Vincent Paronnaud van optar per fer una pel·lícula de dibuixos animats i, a més, per mantenir el blanc i negre característic de l'obra gràfica de Satrapi. Aquesta decisió es va basar en la voluntat de mantenir el caràcter universal de la història, una de les claus de l'èxit del còmic. Segons la mateixa Satrapi, «amb actors reals, s'hauria convertit en una història de gent que viu en un país llunyà i que no s'assembla a nosaltres. Com a molt, hauria estat una història exòtica, o pitjor, una història del Tercer Món». Així doncs, els dibuixos, abstractes i en blanc i negre, permeten que la gent s'identifiqui amb la història de Marjane, sigui d'on sigui.

D'altra banda, també cal tenir en compte la riquesa d'elements que configuren el relat de *Persepolis*. El film combina la història de Marjane, els seus somnis, pensaments, històries que expliquen els personatges... El tractament de les imatges és diferent en cada un d'aquests moments, i l'animació ajuda a donar consistència a la narració, ja que tot queda lligat pel dibuix i pel blanc i negre. A més, permet expressar el món oníric de Marjane, present en diferents seqüències del film i molt important a l'hora d'entendre el personatge. Podem dir que, a *Persepolis*, l'animació es configura com el motor expressiu del film. Els dibuixos reflecteixen el caràcter dels espais i dels personatges, tal com passa en el cinema expressionista: els edificis es deformen, les figures es converteixen en ombres... Així mateix, el muntatge i la música resulten molt importants, ja que acompanyen la narració i li donen l'expressivitat buscada en cada moment.

Al llarg del film podem veure com l'animació s'adapta a les diferents etapes vitals de la protagonista i busca transmetre'ns allò que Marjane viu i sent. A la primera part, per exemple, ens trobem davant d'una etapa d'innocència, i això es reflecteix en el tractament de les imatges. El contrapunt ve donat pels moments foscos o més dramàtics, com les protestes contra el xa, les detencions i les execucions. En aquestes escenes, les figures es tornen ombres negres i els escenaris

prenen el caràcter de la situació. La segona part del film, els anys que la protagonista passa a Viena, ens mostra una etapa amb molts moments de solitud que sovint s'expressen a través d'escenes oníriques. El que veiem no és el que passa, sinó més aviat allò que Marjane sent. En aquests moments, els dibuixos es transformen en funció d'allò que es vol expressar. Els edificis es mouen i es deformen, les finestres desapareixen, la foscor pren gran part de la pantalla... D'aquesta manera, s'aconsegueix que coneguem millor la Marjane, ja que també veiem què li passa per dins.

Proposta d'activitats

- Al final de la pel·lícula, Marjane diu: «La llibertat sempre té un preu». Què creieu que vol dir? Vosaltres, que viviu en llibertat, creieu que en pagueu algun preu?
- A través del relat sobre la vida de la Marjane i la seva família podem conèixer la història recent de l'Iran. Què en sabíeu d'aquest país abans de veure la pel·lícula? Quin tipus d'informació ens arriba dels països musulmans a través dels mitjans de comunicació? Podeu fer un exercici: recollir durant un temps les notícies que apareguin al diari sobre l'Iran i veure quina informació en podeu extreure.
- Els mitjans de comunicació tenen un paper a l'hora de crear-nos la imatge que tenim sobre altres països. Quina imatge se'ns mostra d'un país com Alemanya? I de qualsevol país de l'Àfrica? Són imatges positives o negatives? Quin efecte creieu que tenen en la nostra manera d'entendre el món?
- A Àustria, la Marjane se sent discriminada sovint pel seu origen. Fins a quin punt creieu que la informació o la falta d'informació sobre determinades reali-

filmografia relacionada

tats ens afecta a l'hora de jutjar l'altre, aquell o aquella que és d'un altre país?

- Una de les mesures repressives que pren el règim fonamentalista de l'Iran és obligar les dones a portar vel. Tal i com denuncia la Marjane a la universitat, s'estableix un greuge comparatiu amb els homes, que fins i tot poden vestir segons la moda occidental. Per què creieu que es produeix aquest fet? Penseu que la discriminació pel fet de ser nena o dona només es dona en formes tan evidents com l'obligatorietat del vel? Trobeu que es produeix només en països on estan restringides les llibertats? Quines altres pràctiques o costums creieu que van en aquesta direcció?
- Parlem d'exili quan una persona ha de marxar del seu país. En cas d'anar a viure a un altre país, o si ja ho heu fet, què no canviariu de la vostra cultura? Per què?

Osama (Osama). Siddiq Barmak, Afganistan, 2003.

Una nena de dotze anys i la seva mare es veuen abocades a la misèria quan els talibans prenen el poder a Afganistan i perden el seu dret a treballar i a sortir al carrer. Sense cap noi o home a la família, la mare i l'àvia decideixen fer passar la nena per un noi. Un cop a la madrassa, l'escola religiosa, només compta amb l'ajut d'Espandi, que és l'únic que coneix el seu secret i que li dona un nom: Osama.

Buda explotó por vergüenza (Buda az sharm foru rikht). Hana Makhmalbaf, Iran, 2007.

A la muntanya on hi havia l'estàtua de Buda que els talibans van destruir hi viuen milers de famílies. La Baktay, una nena afganesa de sis anys, vol anar a l'escola per aprendre els alfabetos, com el fill dels seus veïns, així que li demana al noi que la porti amb ell. Pel camí, però, és assetjada per un grup de nens que juguen de forma violenta. No saben si lapidar la nena, destruir-la com el Buda, o disparar-li com van fer els americans a les coves. Davant d'aquests obstacles, serà capaç Baktay d'arribar a l'escola per poder aprendre a llegir?

Cometas en el cielo (The Kite Runner). Marc Forster, EUA, 2007.

L'Amir torna a l'Afganistan, el seu país natal, amb la intenció de rescatar el fill del seu millor amic del règim talibà, que encara domina el país. Però, a més, haurà de solucionar tots els problemes que va deixar enrere quan va abandonar el país.

g l o s s a r i

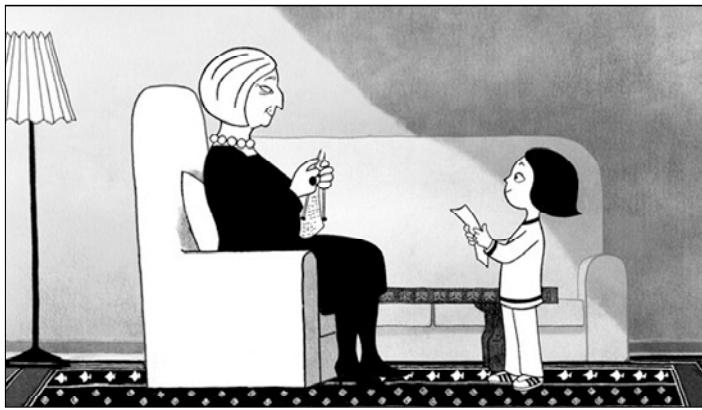
Animació: Tècnica que permet dotar de moviment dibuixos o objectes inanimats mitjançant la presa fotograma a fotograma de cadascuna de les fases de descomposició del moviment.

Cinema expressionista: Escola cinematogràfica caracteritzada per la importància de les decoracions —de clara concepció pictòrica—, per l'estudi minuciós de la il·luminació, per un estil interpretatiu estilitzat, gairebé simbòlic, i per una temàtica molt determinada, constituïda exclusivament per qüestions fantàstiques o terrorífiques, en què les figures de vampirs, boigs, assassins, monstres i fantasmes apareixen inevitablement. Va començar a manifestar-se amb el film *El gabinet del doctor Caligari* (1920), de Robert Wiene. Els grans mestres de l'expressionisme alemany foren F. W. Murnau i Fritz Lang. Malgrat la seva curta existència (de 1920 a 1924), l'expressionisme alemany va ser, per la seva gran qualitat artística i per la seva influència posterior (de les seves fonts, en van beure Eisenstein, Dreyer, Von Sternberg, Welles i Bergman), un dels moviments més significatius dins la història del cinema.

Muntatge: En el sentit més tècnic, es refereix al procés de selecció i d'unió de fragments per ordenar la pel·lícula narrativament i dotar-la de ritme.

Seqüència: Seguit d'accions que formen part d'una mateixa unitat narrativa

f i t x a t è c n i c a

Persepolis

Títol original: *Persepolis*

Guió i direcció: Marjane Satrapi i Vincent Paronnaud. Basada en les novel·les gràfiques de Marjane Satrapi

Música: Olivier Bernet

Direcció artística: Marc Jousset

Muntatge: Stéphane Roche

Producció: França, EUA, 2007

Durada: 95 minuts

Marjane Satrapi, la directora

Tot i que va néixer a l'Iran (l'any 1969), Marjane Satrapi fa 13 anys que viu a París. Abans, ja havia viscut tres anys a Àustria, però va decidir tornar a l'Iran. En la seva etapa a Teheran, va anar a la Universitat per estudiar belles arts. Finalment, però, va prendre la determinació d'abandonar el seu país fugint de la repressió del règim fonamentalista instal·lat.

En arribar a París, va entrar en contacte amb L'Association, on la van animar a crear un còmic que reflectís les seves vivències i la seva visió de la societat iraniana. D'aquí va sorgir, a finals del 2000, la sèrie *Persepolis*. Després d'aquests quatre àlbums va publicar *Bordados* (2003) i *Pollo con ciruelas* (2004), on segueix amb el relat autobiogràfic.

Paral·lelament, Marjane Satrapi també ha escrit i il·lustrat llibres dirigits al públic infantil.

P r o g r a m a d e m à
A partir de 1r d'ESO i batxillerat

Persepolis

Marjane és una nena de 8 anys que creix sota la repressió de la nova República Islàmica de l'Iran. Amb l'arribada del nou règim el 1978, el país pateix nombrosos canvis, com la imposició del vel a les dones. Arran de la guerra amb l'Iraq, Marjane és enviada a Àustria pels seus pares, on viurà una adolescència difícil, amb llibertat, però també amb el pes de l'exili i la soledat. Més tard tornarà a l'Iran i seguirà lluitant contra el sistema imperant.

Adaptació d'un còmic inspirat en la vida de la dibuixant i directora, el film és un cant a la llibertat d'expressió i qüestiona els prejudicis, defensant el dret a la diferència.

Persepolis, el còmic

Quan Marjane Satrapi va arribar a França l'any 1994, es va trobar que la gent sabia poc sobre el seu país, Iran. Ella explicava històries sobre la seva vida allà. A la televisió també apareixien informacions sobre l'Iran, però Marjane veia que no mostraven ni molt menys la realitat del país. Ella sempre havia de dir: «No, no és així». Havia de convèncer la gent que no era res de dolent ser iraniana.

En acabar els estudis de belles arts, Marjane va començar a treballar en un estudi amb altres artistes amics i la van animar a fer alguna cosa amb les seves històries. En el context d'aquest grup va conèixer el món de la novel·la gràfica, en especial l'autor Spiegelman, i va trobar la manera d'explicar les seves vivències i alhora dir el que volia que se sabés sobre l'Iran.

Així doncs, podem dir que amb el còmic *Persepolis* Marjane Satrapi té com a objectiu explicar la seva

interessant història personal. Però ho fa des de la perspectiva occidental que li dóna viure a França. Ella ens mostra a nosaltres, que no som ni iranians ni iranianes, una realitat més propera i complexa sobre aquest país, una realitat que sovint desconeixem i que ens pot fer caure a posar tothom dins del mateix sac del fonamentalisme.

Persepolis, el còmic, està format per 4 volums. A França es van publicar entre el novembre del 2000 i el setembre del 2003. Se'n va fer càrrec l'editorial independent L'Association i es va convertir en un gran èxit, tant pel número de vendes com pels premis concedits.

Comentaris de la directora

Sobre *Persepolis*

«Tracta de moltes coses, de com la nostra existència pot bascular terriblement quan es produeixen canvis que no esperàvem. I és una pel·lícula sobre l'exili, i també sobre l'amor; en fi, que la meva intenció no va ser fer un pamflet polític, sinó un relat que toqués la fibra de la gent a través d'aquests temes universals».

Sobre algunes crítiques des de l'Iran

«Com que sóc una demòcrata convençuda, em sembla normal que hi pugui haver gent a l'Iran que s'hagi sentit indignada per la pel·lícula. Però la vida són molts punts de vista. Jo tinc el meu, tu tens el teu, ell té el seu. Tots són acceptables. El problema arriba quan pensem que tenim el monopoli de tot, fins i tot el monopoli del patiment».

Sobre el fet d'haver viscut a l'Iran i a França

«Jo visc a Europa i visc en pau, i sóc conscient que això és un luxe. Però això de la civilització occidental és el bluf més gran que ens han explicat. No hi ha civilització. Tu te'n vas a París i tot és meravellós, la ciutat de la llum, de l'amor, de l'alegria. D'acord. Però si talles la llum a tota la ciutat, i els supermercats i els hospitals es queden a les fosques i sense funcionar, ja veuràs el que triga la gent a matar-se entre ella. És a dir, que si tot va bé no és perquè la gent sigui civilitzada, sinó senzillament perquè no tenen gana».

Com a autora

«Quan escrius una història com aquesta, això comporta una responsabilitat, no t'ho pots prendre a la lleugera».